

Onduidelijkheid over voorkomen essensterfte in Nederland

Essensterfte officieel aangetoond in Nederland

Het stond al enige jaren te gebeuren, maar afgelopen augustus is essensterfte, ofwel *Chalara fraxinea*, officieel aangetoond in Nederland. Boomadviesbureau De Groot uit Veenendaal wist dit als eerste te melden op zijn website. Communicatie rondom de nieuwe ziekte is echter nog verre van optimaal. Inmiddels staat er wel het een en ander op de PD-site, maar zowel boomkwekers als groenbeheerders tonen zich geïrriteerd en verbaasd over het gebrek aan transparantie en duidelijkheid vanuit de PD.

Auteurs: Hein van Iersel

Jan Willem de Groot baseert zijn melding op berichtgeving op de EPPO site, ofwel de European and Mediterranean Plant Protection Organization. Deze organisatie verzamelt alle meldingen van nieuwe ziektes en baseert zich hierbij op berichtgeving van de nationale Plantenziektkundige Diensten. De eerste aantasting is vastgesteld in de opslag onder 35 jaar oude essen in het openbaar groen in noordoost Nederland. Daarna heeft de divisie plant van de nVWA de ziekte nog op acht plekken aangetroffen. Op dit moment voert Boomadviesbureau De Groot op verschillende locaties in het noord-

oosten van het land onderzoeken uit naar de kwaliteit van de daar aanwezige essen en naar de aanwezigheid van de essensterfte, en onderzoekt aangetroffen symptomen die overeenkomen met die van essensterfte. De site van het vakblad De Boomkwekerij meldde dat de ziekte zou zijn aangetoond in openbaar groen in de gemeente Bellingwedde. Groenbeheerder Jasper Kooij van de betreffende gemeente vindt dat ongeloofwaardig. Hem is geen enkele melding van de ziekte bekend. Ook Jan Kloosterhuis van Boomkwekerij Kloosterhuis die veel essen zaait en met percelen in de betreffende gemeente ligt,

weet van niets. Hij weet wel dat de ziekte in het land zou zijn en heeft dat ook bevestigd gekregen van de PD. Volgens Kloosterhuis wisten ook de betrokken medewerkers van de PD weinig of niets van het uitbreken van de ziekte. Volgens Johan Meffert van de PD is ziekte aangetoond in openbaar groen, in bossen van Staatsbosbeheer, in een naburige gemeente in een aantal bomen langs de A7, en op enkele andere plekken onder andere in Noord Holland en Gelderland. Johan Meffert van de PD erkent dat het lang heeft geduurd voordat informatie over de ziekte naar buiten is gekomen. Er zou in

ieder geval geen slechte bedoeling achter zitten. Daarnaast is er volgens Meffert sowieso weinig te doen aan de ziekte. Nederland was een van de weinige landen in Europa waar de ziekte nog niet voorkwam. Gezien het aantal plekken waar de ziekte nu al is aangetroffen is de kans klein dat de ziekte nog ingedamd kan worden. Meffert: "We gaan de ziekte volgend jaar volgen, daarmee denken we een completer beeld te krijgen, maar veel zal dat niet veranderen aan het beeld." Henk Maring, beheerder van de bossen van Staatsbosbeheer in Noord- en Oost-Groningen weet te melden dat het niet over een incidentele melding gaat, maar dat de ziekte is aangetroffen in opschot en zaailingen door heel Noord- en Oost-Groningen. Maring geeft aan dat hij de ziekte nog niet gezien heeft in oudere bomen, maar wil enigszins schoorvoetend wel toegeven dat er ook niet echt gezocht is. Hetzelfde verhaal noteren we uit de mond van collega Ronald Sinke regiobeheerder van Staatsbosbeheer voor de provincie Groningen. Sinke: "We moeten het volgende jaar afwachten om te zien wat het effect is van de ziekte op met name grotere bomen, maar misschien beperkt het effect van de ziekte zich wel tot wortelopschot en zaailingen. In dat geval zou het een zegen zijn, omdat dit ruimte zou scheppen voor andere soorten zoals zich massaal uitzaaiende essen." Op mijn opmerking dat de ervaringen in Denemarken en Duitsland toch anders doen vrezen, zegt Sinke dat het weinig zin heeft paniekverhalen rond te strooien. In andere regio's in het noorden heeft Sinke nog geen essensterfte aangetroffen of aangetoond, maar is wel zaadvorming en voortijdige bladval bij essen ontdekt.

Ronny Nijboer van Kwekerij 'De Bonte Hoek' uit het Groningse Glimmen kent essensterfte uit de literatuur en geeft net als Kloosterhuis aan dat hij de ziekte in ieder geval niet op de kwekerij heeft gezien. In het openbaar groen en langs wegen heeft Nijboer wel wat meer sterfte en zware zaadvorming bij essen gezien, maar of dit verband houdt met ziekte is hem niet bekend. Jan Willem de Groot heeft ook het idee dat de ziekte waarschijnlijk veel breder voorkomt. De Groot heeft recent wat monsters naar Duitsland gestuurd uit de gemeente Hof van Twente, die alle kenmerken van de ziekte vertoonden. Een definitieve laboratoriumuitslag van deze monsters is nog niet bekend.

Symptomen

Symptomen van essensterfte zijn verwelken van het blad en jonge scheuten, afsterven van

uitlopers, vroegtijdige bladval, allerlei soorten verkleuringen van de schors in verschillende groottes (necrosen) en het altijd ontbreken van bloedingen. Door de ziekte gaan jonge bomen in een paar jaar dood, terwijl bij oudere bomen veelal een chronisch ziekteproces wordt waargenomen. Essensterfte is een opkomende ziekte in *Fraxinus excelsior* en *Fraxinus angustifolia* in Europa. De ziekte heeft zich reeds wijd verbreid in Noord- en Centraal-Europa en in sommige delen van West- en Zuid-Europa.

Eerste meldingen

De eerste meldingen van de ziektesymptomen in de Baltische staten, Polen en het zuidwesten van Scandinavië dateren van het begin van de negentiger jaren in de vorige eeuw en zijn gevolgd door artikelen uit Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Frankrijk, Hongarije en zeer recent uit Slovenië. De veroorzaker van de symptomen is nog maar kort geleden ontdekt.

Veroorzaker

De veroorzaker van de verschijnselen is pas in 2006 ontdekt, en beschreven als *Hymenoscyphus pseudoalbidus*, met als ongeslachtelijke vorm *Chalara fraxinea*.

Het toenemende aantal meldingen van de aanwezigheid van de schimmel geeft een indicatie van de ziekteverwekkende kracht. Echter, de reden voor de kwaadaardigheid van deze aantaster is nog niet duidelijk. Bovendien zijn er verscheidene andere schimmels met enige parasitaire eigenschappen gevonden op zieke bomen en er is gesproken over de mogelijke invloed van toevallige niet-biologische factoren, bijvoorbeeld droogte, vorst en veranderende winterse omstandigheden. Infectieproeven hebben wel onomstotelijk aangetoond dat *Chalara fraxinea* de veroorzaker van de waargenomen symptomen is.

Situatie Duitsland

In Duitsland verschilt de invloed van de ziekte in een aantal regio's nogal sterk, maar een landelijke verspreiding is aannemelijk geworden. Er zijn slechts een paar meldingen beschikbaar van Zuid-Duitsland, maar er zijn belangrijke beschadigingen aangetoond in boomkwekerijen en de bossen in Noord-Duitsland. Recente onderzoeken van een groot aantal op natuurlijke wijze aangetaste jonge kwekerijbomen in Noord-Duitsland hebben hoge infectiepercentages en verspreiding van de schimmel in het houtweefsel laten zien.

Verkleuring van de schors (necrose).

Zie nieuwsbrief 'Plantenziekten en plagen in openbaar groen' van de nVWA voor betere beschrijving van symptomen